

3. Yhteiskunnan rakenne

Oppikirjan s. 25-37

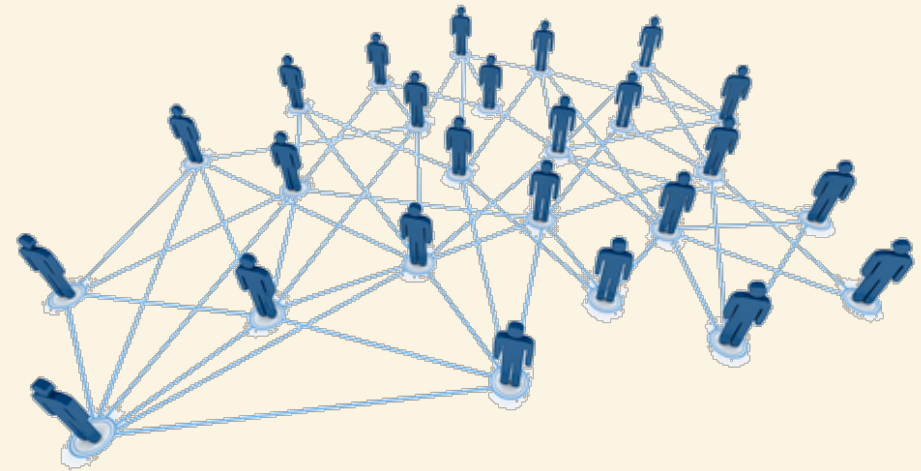

Ydinsisällöt

alaluvut Nopea rakennemuutos,
Sosiaaliset erot,
Pohjoismainen hyvinvointivaltio

Tuntitehtävät

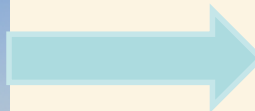

Ydinsisältö:

Nopea rakennemuutos ja sosiaaliset erot

- ➔ Mikä muuttuu, kun yhteiskunnan rakenne muuttuu?
 - Talous, elinkeinot, väestön määrä ja koostumus, elintaso, elämäntavat

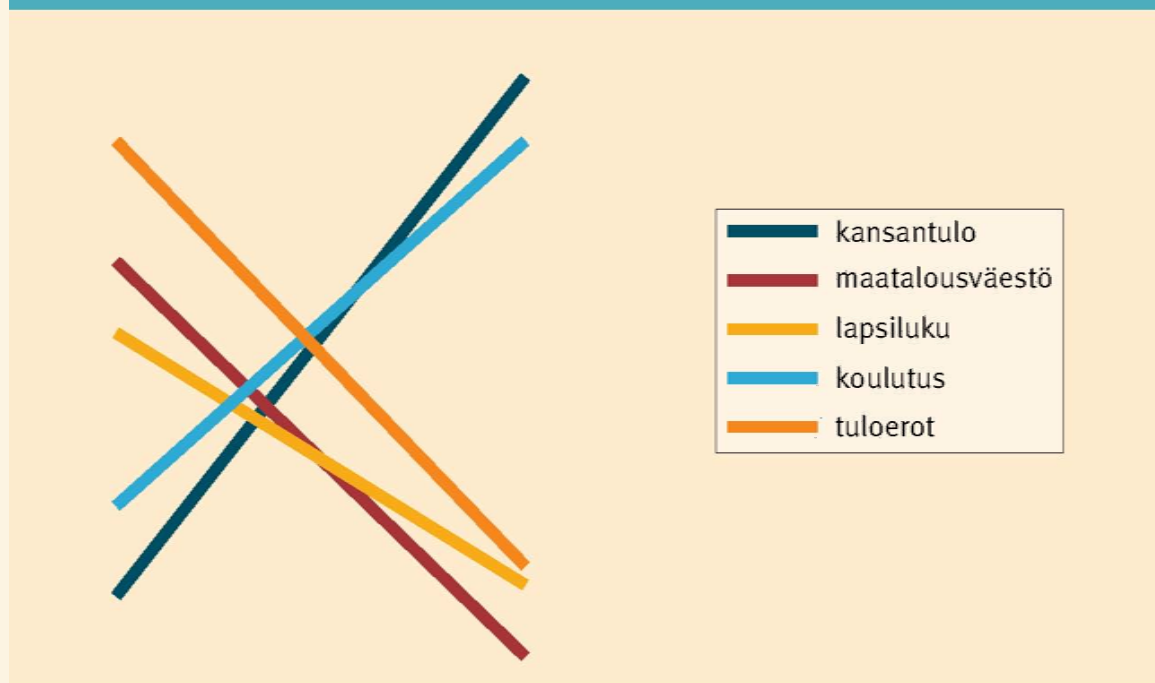
Suomi siirtyi maatalousyhteiskunnasta savupiipputeollisuuden kautta korkean teknologian palvelu- ja tietoyhteiskuntaan 1900-luvulla.

Ydinsisältö

- Suomen rakennemuutos oli Euroopan nopeimpia
 - Mitkä trendit 1900-luvulla nousivat?
 - Mitkä trendit laskivat?

Megatrendit 1900–2000

(s. 25)

Ydinsisältö:

Miten sosiaaliset erot näkyvät?

- ➔ **Yhteiskuntaluokka** on keskeinen yhteiskunnan sosiaalisen jaottelun mittari.
- ➔ Perusjaossa 3 ryhmää: yläluokka, keskiluokka ja työväenluokka.

Ydinsisältö:

Miten sosiaaliset erot näkyvät?

➔ Jako näkyy tulotasossa, koulutuksessa, asumistasossa ja -alueissa, työelämässä, vallankäytössä, terveyden tilassa, kuolleisuudessa, harrastuksissa ja monessa muussa.

- Ylemmän toimihenkilön asemassa oleva mies elää keskimäärin 80-vuotiaaksi, työntekijämies 74-vuotiaaksi.
- Kaikki lapset eivät välttämättä laskettele vuosittain Alpeilla, käy kielikylvyissä tai vietä vuotta vaihtopilaana.

Ydinsisältö:

Miten sosiaaliset erot näkyvät?

- ➔ Pitkälle koulutettujen ja varakkaiden lapsilla on muita suurempi todennäköisyys hankkia korkeakoulututkinto.
- ➔ Klassista musiikkia harrastavat keskimäärin enemmän koulutetut, mutta tangomarkkinoilla näkyy koko kansa.
- ➔ Jakoa on yhteiskuntatieteissä tutkittu Marxin ajoista nykypäivään, vaikka yhteiskuntaluokkaa välillä on pidetty menneisyyden asiana.

Ydinsisältö:

Miten sosiaaliset erot näkyvät?

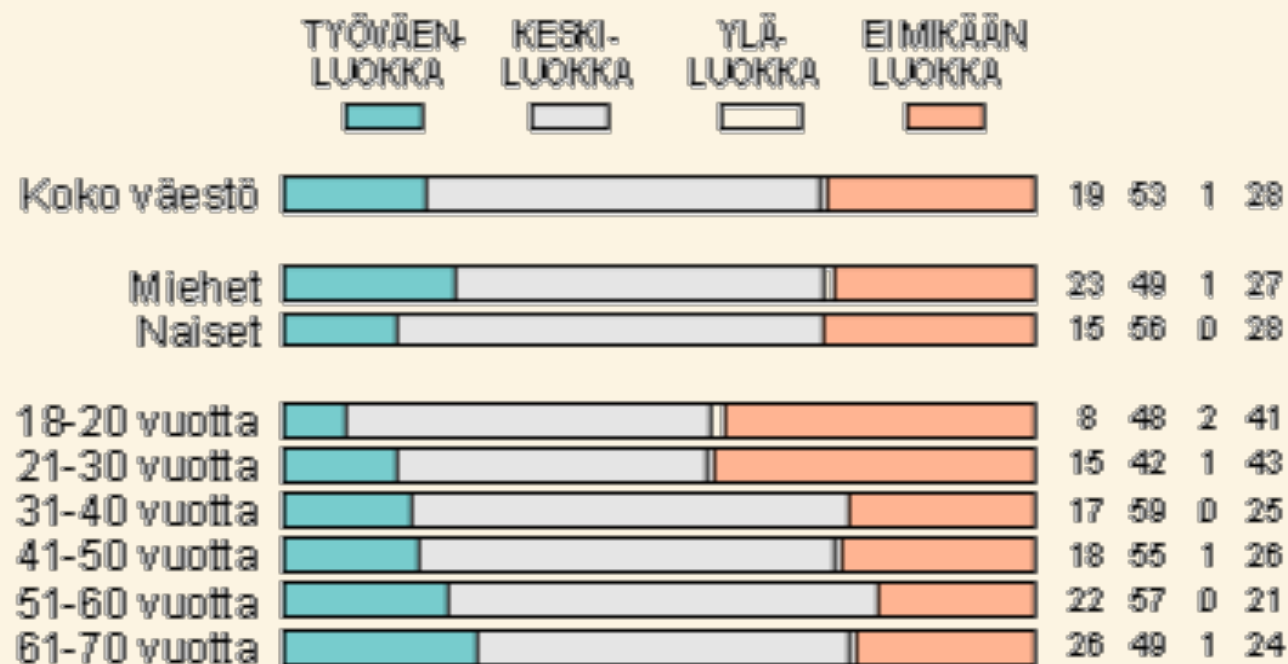
- Uudelleen asia on noussut esiin, kun on huomattu, että erot eivät ole kadonneet.
- Luokkatutkimuksen rinnalle on nostettu muiden epätasa-arvoa tuottavien prosessien tutkiminen.
- Näitä ovat sukupuolijärjestelmä, ikä- ja alueelliset erot.
- Kun moderni yhteiskunta eriytyy yhä enemmän, sosiaalisten erojen tutkimus tarve lisääntyy.

Ydinsisältö:

Näin vastasivat suomalaiset 2010, kun heiltä kysyttiin, mihin luokkaan he kuuluvat

Luokkasamastuminen väestöryhmittäin (%)

EVAn raportit 2010

Ydinsisältö:

Erilaisia sosiaalisia jakoja

→ Esimerkki tarkemmasta jaosta on suomalaisten jako 8-osaiseen luokitteluun 2000-luvun alussa:

- **1. Ylemmät professioammatit:** esim. ylimmät johtajat, lääkärit ja erityisasiantuntijat, **9 %**
- **2. Alemmat professioammatit:** esim. ylemmät pankkitoimihenkilöt, **24 %**
- **3. Rutiininomaisen ei-ruumiillisen työn tekijät:** palvelu-, myynti- ja hoitotyöntekijät, **23 %**
- **4. Itsenäiset ammatinharjoittajat** **7 %**
- **5. Maanviljelijät** **4 %**
- **6. Ammattitaitoinen työväestö:** putkimiehet ja hitsarit, **14 %**
- **7. Muu työväestö:** sekatyömiehet ja varastomiehet, **16 %**
- **8. Muu työväestö maataloudessa** **2 %**

Ydinsisältö:

Erilaisia sosiaalisia jakoja

- ➔ Myös erilaiset pääomat, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma erottaa yhteiskuntaryhmiä ja -luokkia.
- ➔ Käytännössä tämä tarkoittaa, että esimerkiksi pienituloisella ei ole rahaa, eristäytyneellä ei ole sosiaalisia suhteita ja kouluttamattomalla ei ole kulttuurista tietämystä, joiden avulla näitä pääomia omaavat selviävät ja menestyvät paremmin.

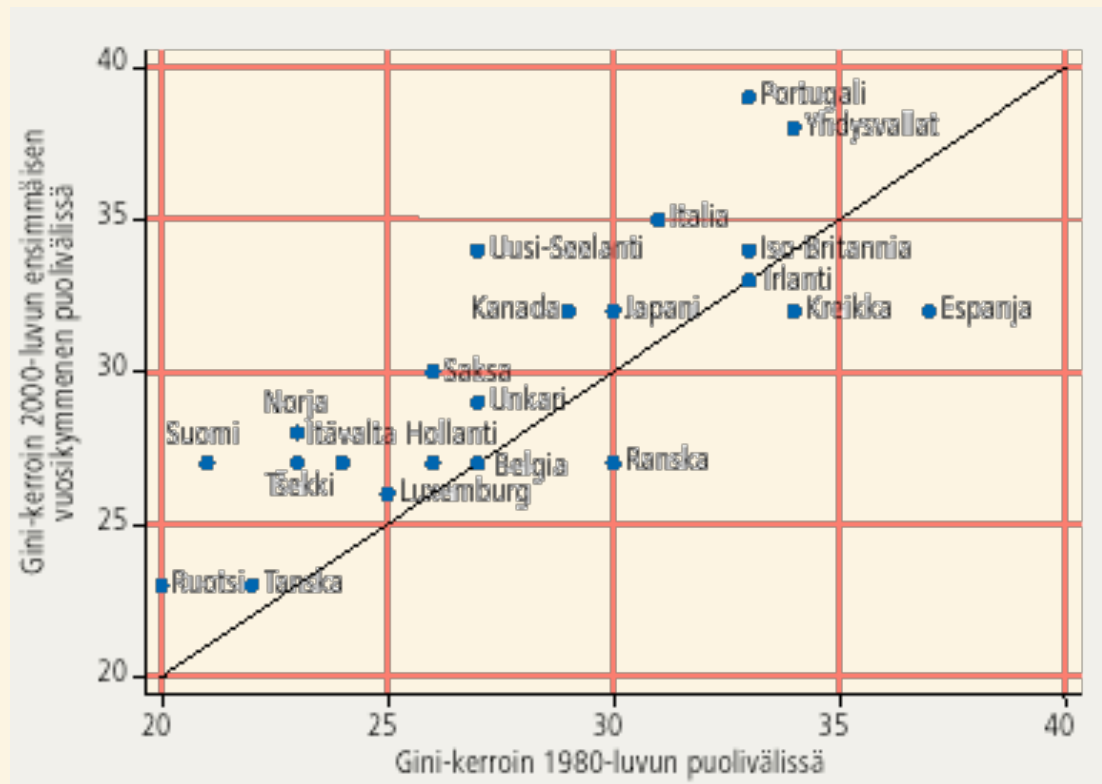
Ydinsisältö

- ➔ Ranska ja Englanti ovat esimerkkejä luokkayhteiskunnista, joissa eri ryhmistä tulevien on vaikea ymmärtää jopa toistensa kieltä.
- ➔ Suomalainen hyvinvointivaltio onnistui pitkään tasoittamaan luokkaeroja tehokkaasti, jopa niin paljon, että Suomen sanottiin kokonaan keskiluokkaistuvan.
- ➔ Tuloerot ovatkin Suomessa maailman pienimpiä. Tutki seuraavan dian kansainvälistä tuloerojen vertailua.

Tuntitehtävä A:

Tuloerot OECD-maissa 1985 ja 2005

1. Mitä kuvio kertoo tuloeroista

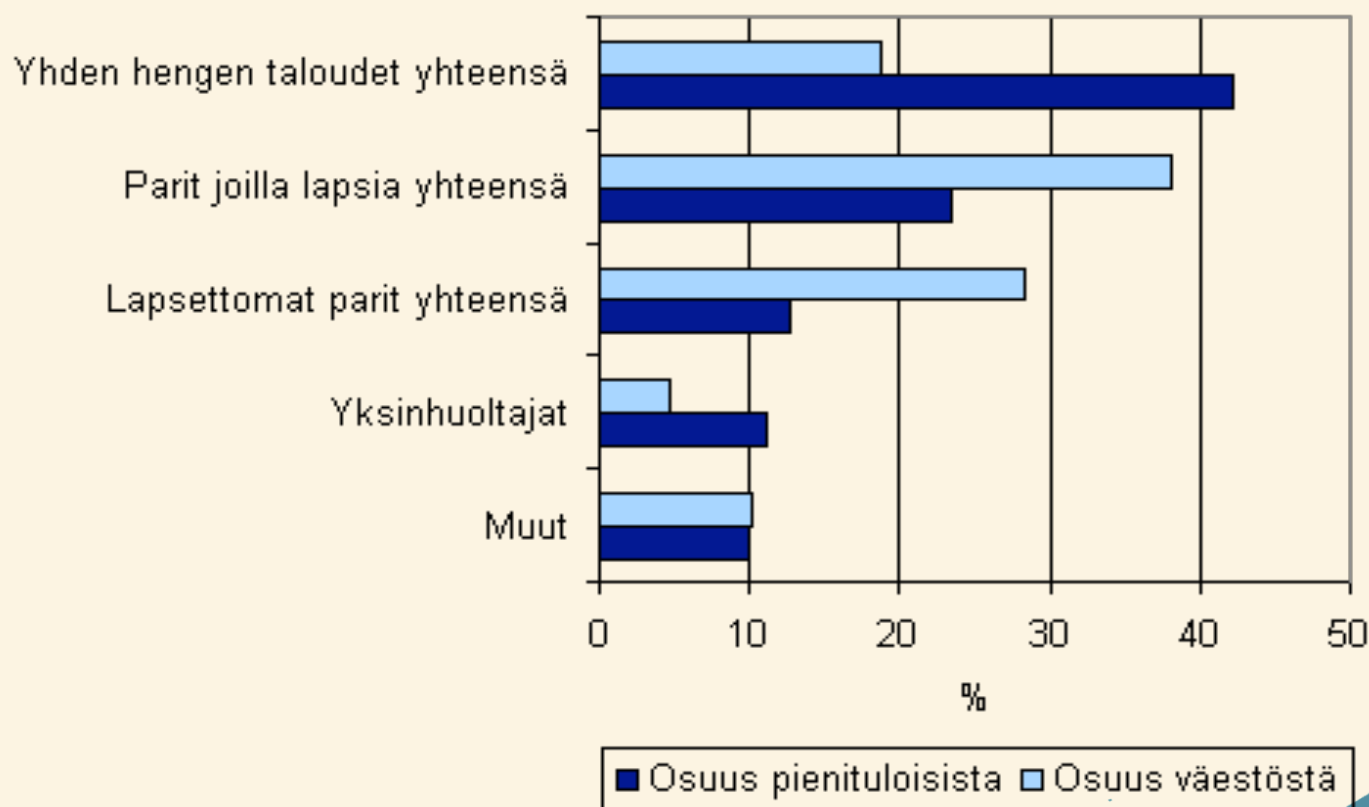
- a) Suomessa
- b) Yhdysvalloissa?

2. Missä maissa tuloerot ovat

- a) pysyneet ennallaan
- b) suurentuneet
- c) pienentyneet?

Tuntitehtävä B: Eri elinvaiheissa olevien osuus pienituloisista ja koko väestöstä vuonna 2007

1. Mitkä ryhmät ovat yliedustettuina pienituloisten ryhmässä?
2. Mikä ryhmä puolestaan näyttää olevan aliedustettu?

Tuntitehtävä C

➔ Onko Suomi luokkayhteiskunta?

Tuntitehtävä C:

Lue katkelmat kolumnista "Alaluokan apurit, astukaa esiin" , ja vastaa kysymyksiin.

- ➔ "Lapsiperheet. Eläkeläiset. Päätyöläiset. Matalapalkkalat. Peruspäivärahan varassa olijat. Yksinhuoltajat. Ansiosidonnaisella pärjääjät. Toimeentulotuki-asiakkaat."
- ➔ "Eritoten lasten huono-osaisuus on sietämätöntä. Lapsiköyhyys on kasvanut vuodesta 1995, pahimman laman ajalta, 4,7 prosentista 13,2 prosenttiin."
- ➔ "Muita pienituloisia on moneen junaan, kaikenkarvaisia ja -ikäisiä. Puolustajat tulevat perässä resiinalla."
- ➔ "On aika huutaa alaluokan puolesta. 2010-luku on uuden luokkataistelun alku".

Kommentoi Lepistön näkemyksiä:
1.Ketkä Lepistön mukaan ovat Suomen alaluokkaa?
2.Oletko samaa mieltä?
3.Onko 2010-luvun Suomi luokkayhteiskunta?

Lähde: Joonas Lepistö, Uutispäivä Demari, 24.2.2010

Tuntitehtävä D:

Tutki yhteiskunnan muutoksia kuvaavia

nimityksiä (s. 28).

1. Mikä seuraavista nimityksistä kuvaa mielestäsi parhaiten nyky-Suomea?
2. Järjestäkää väittely. Jokaista nimitystä puolustaa 2–3-henkinen joukkue. Muu ryhmä toimii yleisönä. Lopuksi valitaan äänestämällä ryhmän enemmistön mielestä paras nimitys.

Riskiyhteiskunta

Hyvinvointiyhteiskunta

Jälkiteollinen yhteiskunta

Tietoyhteiskunta

Koulutusyhteiskunta

Palveluyhteiskunta

Ydinsisältö:

Suomen väestö nyt!

→ Suomen virallinen väkiluku 31.12.2009 oli
5 351 427

- miehiä **2 625 067**
- naisia **2 726 360**
- alle 15-vuotiaita 888 323, vähemmän kuin koskaan vuoden 1895 jälkeen
- yli 65-vuotiaita 910 441
- yli 100-vuotiaita 566, enemmän kuin koskaan

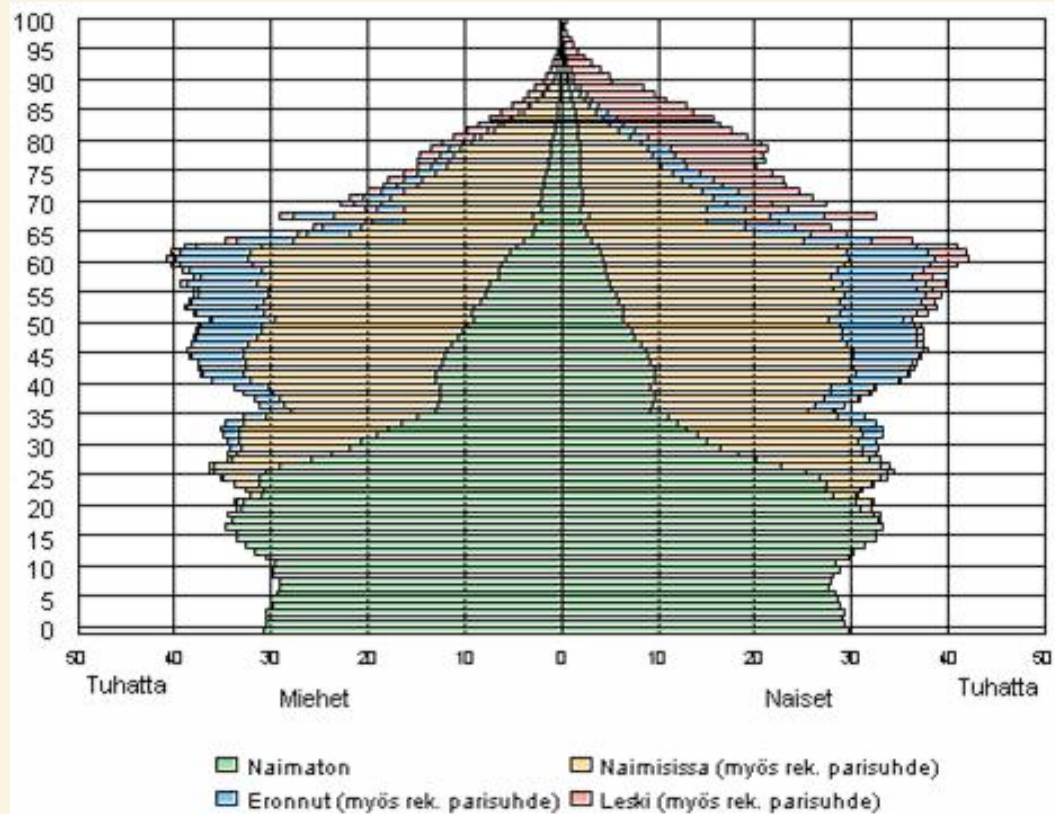

Tuntitehtävä E: Väestö iän, siviilisäädyn ja sukupuolen mukaan 2008

Oppikirjan tehtävä 3 s.36:

Tarkastele vuoden 2008
väestöpyramidia.

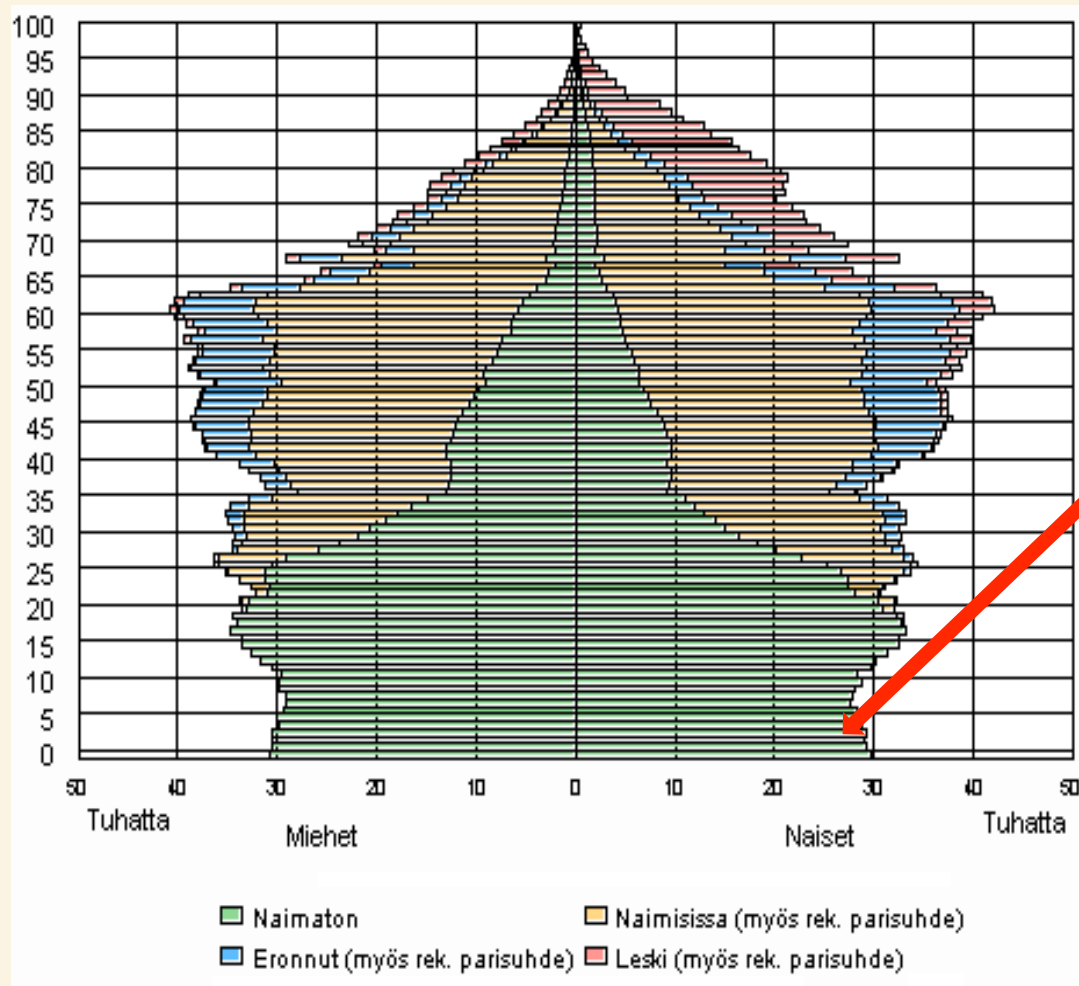
- Miten Suomen
väestön ikärakenne
muuttuu seuraavien
vuosikymmenien
aikana?
- Miten Suomessa on
varauduttu näihin
muutoksiin?

Tuntitehtävä E:

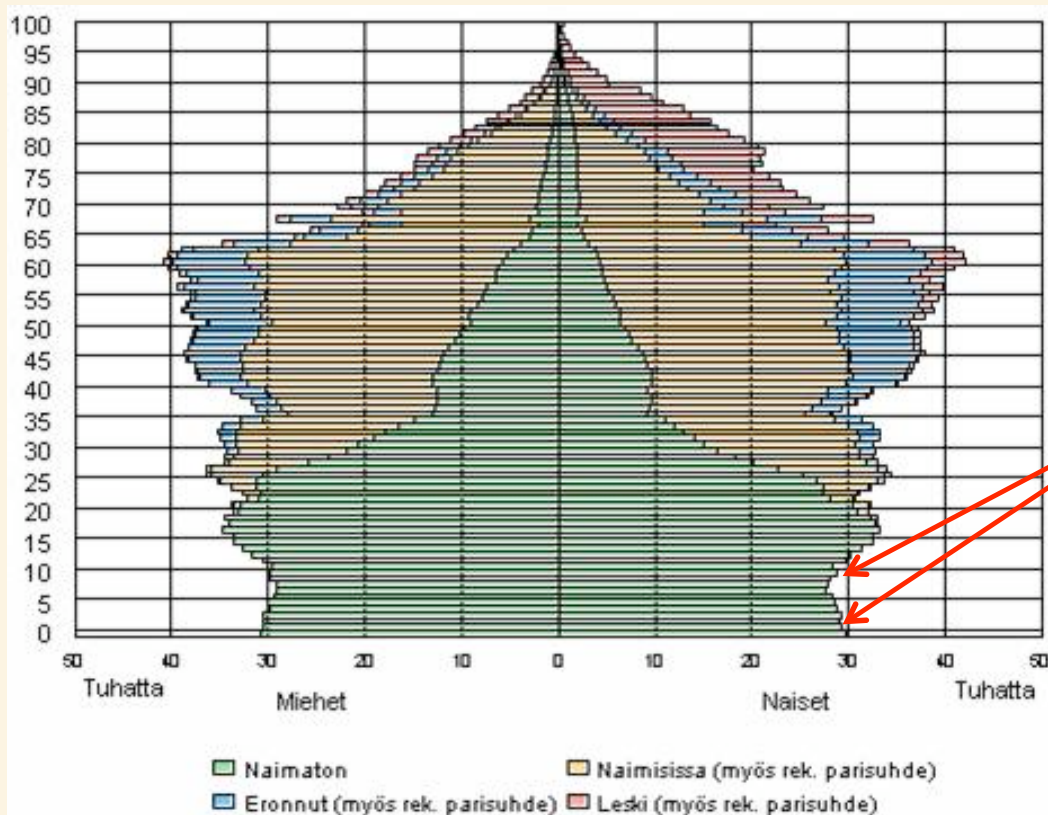
Väestö iän, siviilisäädyn ja sukupuolen mukaan 2008

- Poikia syntyy tyttöjä enemmän. Missä vaiheessa miehet kuitenkin alkavat olla vähemmistö? Miksi?

Tuntitehtävä E: Väestö iän, siviilisäädyn ja sukupuolen mukaan 2008

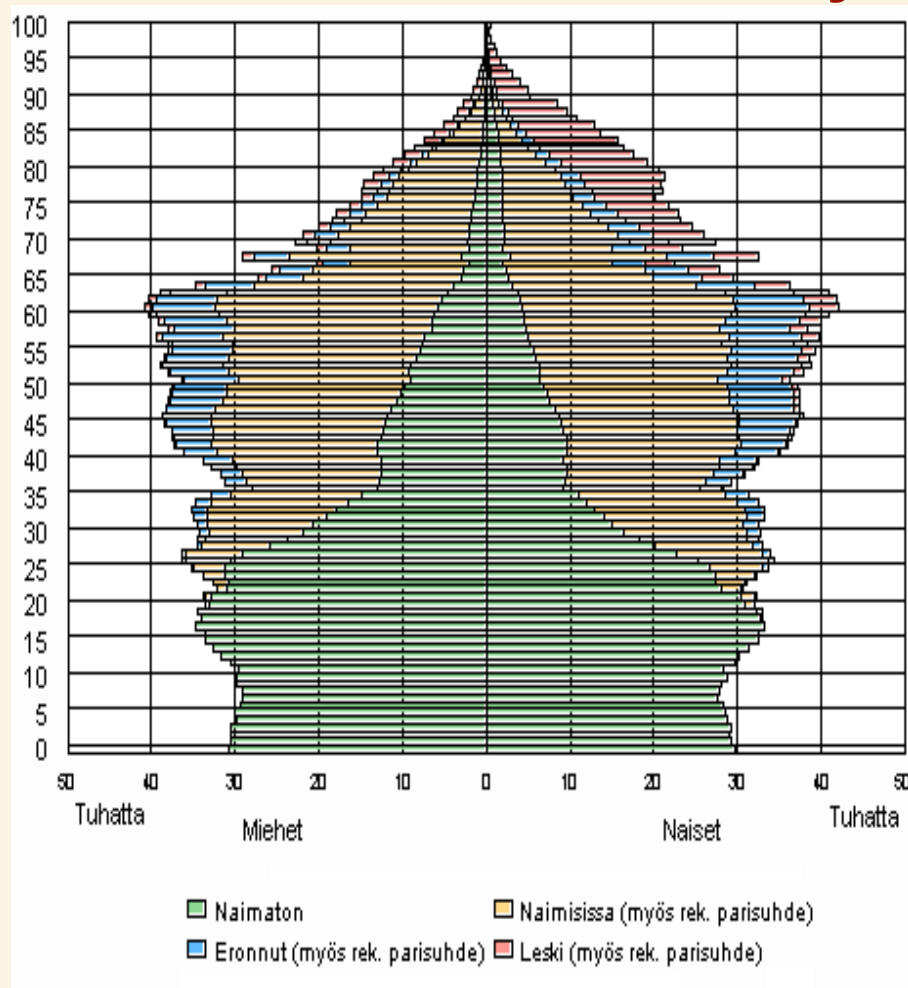

Miten syntyvyys on kehittynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana?

Tuntitehtävä E:

Väestö iän, siviilisäädyn ja sukupuolen mukaan 2008

•Mitä naimisissa olevien ja leskien määrä kertoo avioliiton suosiosta?

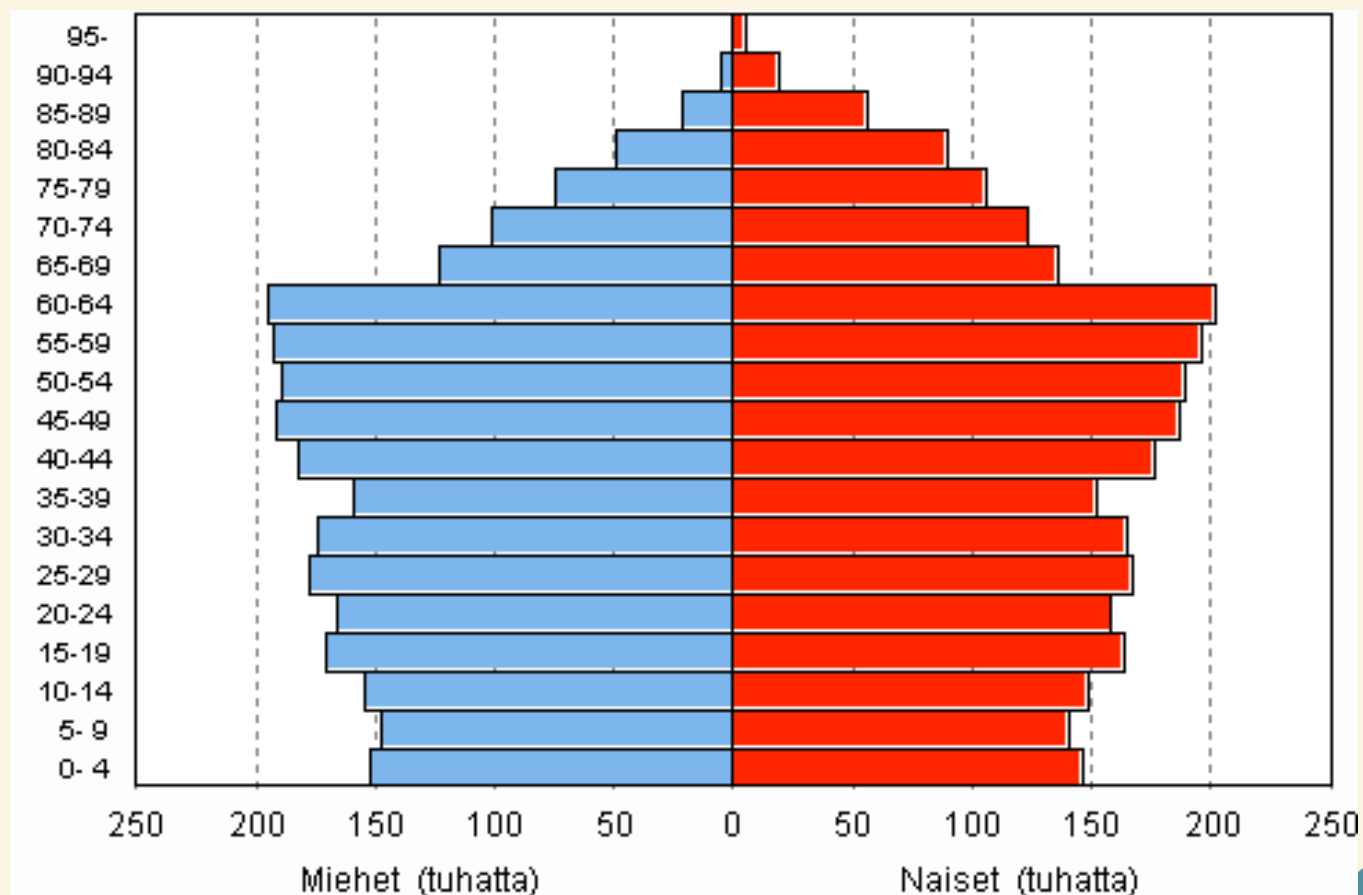
•Aikuisten naimattomien määrä ei kerro koko totuutta parisuhteiden määrästä. Miksi?

Tuntitehtävä F:

Millainen on vuoden 2009 väestöjakauma?

→ Väestö iän mukaan 31.12.2009

Ydinsisältö:

Pohjoismainen hyvinvointivaltio ja sen ongelmat

- ➔ Malli saatiin Ruotsin folkhemmet/kansankoti -ideasta
- ➔ Suomessa päästiin toteuttamaan tehokkaasti 1960-luvulta lähtien
- ➔ Tavoitteena tasata hyvinvointia, taata kohtuullinen toimeentulo ja palvelut
- ➔ Toteutetaan valtion varoilla, pääasiallisesti verotuloilla
- ➔ Laajasti ottaen hyvinvointivaltio toimii sosiaali-, terveys-, työ-, asunto- ja koulutuspolitiikan alueella.

Ydinsisältö:

Mitä hyvinvointivaltio tarjoaa kansalaisilleen?

koulutusta

tukemista

äitiys- ja
vanhempainrahaa

asumisen

urheilutiloja

lapsilisiä

kirjastoja

terveydenhuoltoa

työvoimapalveluja

oikeusapua

sairausvakuutuksen

eläkkeitä

päivähoitoa

opintolainan
takauksia

tapaturmavakuutuksen

työttömyyskorvauksia

toimeentulotukea

opintotukea

Ydinsisältö:

Kenelle tulonsiirrot ja palvelut?

- Suomessa hyvinvointivaltion edut tarjotaan kaikille kansalaisille
 - Peruskoulu on ilmainen ja lapsilisiä saavat kaikki varallisuudesta riippumatta
 - Mallia kutsutaan universaaliksi malliksi
 - Mallia on myös arvosteltu: on vaadittu esimerkiksi lapsilisien poistamista kaikkein varakkaimmilta.

Millä perusteilla mallin universaaliutta voidaan puolustaa?

Ydinsisältö:

Kenelle tulonsiirrot ja palvelut?

- ➔ Osa palveluista on jo hinnoiteltu saajan tulotason mukaan
- ➔ Maksullisuuden laajentamista on väläytelty usein, esimerkiksi ilmaista kirjaston käyttöä on esitetty poistettavaksi, lukioihin haluttu lukukausimaksut tai moottoriteille pääsymaksut.

Pitäisikö suurempi osa
tai kaikki palvelut
tehdä maksullisiksi?

Ydinsisältö:

Miten hyvinvointivaltio kustannetaan?

- Veronmaksajat yhdessä kustantavat hyvinvointipalvelut.
- Keskituloisen perheettömän palkansaajan tuloveroprosentteja läntisissä maissa 2009. Prosentit vaihtelevat perhekoon mukaan.

Britannia	23 %
Yhdysvallat	24 %
Ranska	28 %
Suomi	29 %
Tanska	36 %
Saksa	39 %
Belgia	40 %

Ydinsisältö:

Tulonsiirrot eri ikävaiheissa

- ➔ Mitä laajalla hyvinvointivaltion ylläpitämisellä Suomessa on saavutettu?
- Maailmanlaajuisesti mitattuna pienehköt tuloerot
 - Turvallisuutta ja yhteiskuntarauhaa
 - Korkea koulutustaso ja sitä kautta taloudellista kasvua

Toisaalta hyvinvointivaltion
väitetään passivoivan kansalaisia.
Ota kantaa väitteeseen!

Ydinsisältö:

Hyvinvointivaltion mallit (s. 33)

Mitkä ovat
mallien
suurimmat
keskinäiset
erot?

Hyvinvointivaltion malleja

<i>Pohjoismainen malli</i>	Sosiaaliturvaa tarjotaan kaikille kansalaisille riippumatta työsuhteesta. Valtio jakaa hyvinvointia tulonsiirroilla, jotka rahoitetaan verotuksella. Mallimaita ovat Ruotsi ja Suomi.
<i>Liberaali malli</i>	Sosiaaliturvasta vastaavat etupäässä perheet. Sitä rahoitetaan erilaisilla vakuutuksilla, joita kansalaiset itse ottavat vapailta markkinoilta. Mallimaa on Yhdysvallat.
<i>Mannermainen malli</i>	Sosiaaliturva on vahvasti sidottu työhön, työpaikkaan ja sieltä saatavaan tukeen. Mallimaa on Saksa.
<i>Välimerenmaiden malli</i>	Sosiaaliturvasta huolehtivat lähinnä perhe ja suku. Tärkeä on myös kirkon harjoittama hyväntekeväisyys. Mallimaa on Italia.

Tuntitehtävä G

→ Oppikirjan tehtävä 4 s.36

- a. Hyvinvointipalvelujen väitetään olevan kriisissä. Miksi?
- b. Miten tilannetta on pyritty korjaamaan Suomessa ja muualla maailmassa?
- c. Mitä ongelmia korjausyrityksistä on seurannut?